TARİHTEKİ GARİP VAKALAR

TİMAŞ TARİH

Çeviri
Sabahattin Ali

MAX KEMMERICH

Başlamadan Önce

Alman müverrihlerinden Max Kemmerich'in yazdığı bu eser bir anekdot dergisi değildir. Çünkü zikrettiği vakaların hepsini vesikalara istinat ettirmekte ve muayyen içtimai ve tarihî müesseseler hakkında bir fikir verebilecek olan hakikatleri, biraz acayiplerinden seçecek olsa bile sadık bir şekilde ortaya atmaktadır. Bir kültür tarihi de değildir, çünkü mükemmel bir levha çizdiğini iddia etmiyor. Bunların ne olduğunu kari okurken anlayacaktır.

Fena taraflar iyi taraflardan daha çok meydana çıkarılmış ise bu pek tabiidir, çünkü kitap insanlara bir daha yapmamaları icap eden şeyleri göstermek niyetiyle yazılmıştır. Burada nelere medeniyet denildiği, hakikatlerin boş cümlelerle nasıl örtüldüğü görülecek ve ara sıra, bir ışık gibi, insanların yaptıkları akıllıca işlerin zikri de unutulmayacaktır.

Kitap tamamıyla sübjektiftir. Ve muharririn pek dikkate değer saydığı şeyleri kariler fevkalade basit ve ehemmiyetsiz bulabilirler. Yalnız vakıalar gayet objektif olarak alınmıştır. Hiçbirine bir ilave yapılmamış, hiçbir yer çıkarılmamıştır.

Yalnız teknik ve ilim başarılarını, yalnız sanatın büyük eserlerini değil, hayata hürmeti, şerefi, hürriyeti başkasının vicdani kanaatine müdahale etmemeyi en yüksek kültür kriteryomu addedenler bu nevi kültürün dünyamızda pek yeni başladığını itiraf edeceklerdir. Dünya kültürünün ve insanlığın tehlikeye

uğramak meylini gösterdiği bu günlerde bu garip fıkralar ruhlarda uyandırıcı bir tesir yapacaktır.

Sabahattin ALİ

TARİHTEKİ GARİP VAKALAR

Sağlık İşleri ve Temizlik

Orta Zaman'ın ilk devirlerinde, kendilerini Allah'ın emrine vermiş olanlar yıkanmayı bir zevk addettikleri için yıkanmazlardı. Azizlerden Elizabeth ömründe hiç yıkanmadığı için etrafına öyle bir koku neşretmeye başlamıştı ki civarında bulunanlar nihayet tahammül edemeyerek onu banyo etmeye ikna ettiler. Mamafih bundan bir şey çıkmadı. Çünkü mukaddes kadın suya temas eder etmez dışarı fırladı ve işlediği günahtan dolayı tövbeye başladı.

Hâlbuki din ile alâkası olmayan tabakalarda temizlik biraz daha fazla idi. Bilhassa köylüler pek çok yıkanırlardı. Şövalyeler de sık sık yıkanırlar ve kendilerine bu esnada kadınlar hizmet ederdi. Heidelberg Üniversitesi Kütüphanesi'nde *Manesse El Yazısı* tabir olunan kitaptaki bir minyatür böyle bir sahneyi gösterir. Mamafih bugün bile İskandinavya'da bu iş kadınlara mahsustur.

Eski devirlerde sair halkın yıkanması sadece el ve yüze münhasırdı. Lavabo bilinmiyordu. 1729 senesinde neşredilen bir *Ev Kadını Lügati* leğen ibrikten bahsetmekte ise de lavabonun ismini anmamaktadır. İbrikten avuca biraz su dökülür ve bu su ile de yüz şöyle bir ıslatılırdı. Bilhassa frengi hastalığı Avrupa'ya 16. asırda yayılmaya başlamış ve bu yüzden umumi hamamlar kapatılmıştı. Ondan sonra temizliğin de arkası pek o kadar kovalanmamıştır.

Rönesans devrindeki İtalyanlar o zamanki Şimali Avrupalıları ve bilhassa Almanları dehşetli pis addederlerdi. Hâlbuki kendileri de her gün adamakıllı yıkanmak âdetinde değildiler.

Almanya İmparatoru III. Frederick 1485 senesinde Tuttlingen şehrini ziyaret etmek istemişti. Fakat daha şehrin içine girerken atıyla beraber çamura gömüldü ve şehrin içindeki caddeler daha pis olduğundan ziyaretten vazgeçti ve geri döndü.

O zamanki Alman şehirlerinin sokaklarında domuzlar serbestçe gezerlerdi. Berlin'de bu hâl 1681'e kadar devam etti ve o zaman menedildi.

1671 senesine gelinceye kadar Berlin'e gelen köylüler dönerken bir araba çöp yükleyip şehrin dışına götürmeye mecburdular. Sokaklarda yığılan ve taaffün eden çöpler böylece azaltılmak istenirdi.

1490 senesinde Nürnberg Belediyesi her gün bir hamal vasıtasıyla sokaklardaki ölü domuz, köpek, kedi, tavuk ve fareleri toplatmaya ve şehrin dışına attırmaya karar verince şehir halkı sevincinden şarkılar bestelemişti.

1666 senesinde ilk defa Paris sokaklarında bir temizlik yaptırılmıştı. Bu o kadar mühim bir hadise addedilmiştir ki bugünü yâd için yalnız şiirler yazılmamış iki tane de madalyon yaptırılmıştır.

1697 senesine kadar Paris şehri ahalisi gece ve gündüz pencerelerden sokağa her türlü pislik, idrar ve süprüntü atarlardı. Bunu

yapmayanlar, evlerinde abdesthaneleri bulunan zenginlerdi ve bu abdesthane bahçedeki bir çukurdan ibaretti.

1885 senesinde bir gün Fransa Kralı Phillipp August sarayının penceresinde oturuyordu. Bu sırada bir araba geçti ve sokağın çamurunu karıştırdı. Bu yüzden etrafa öyle bir koku yayıldı ki, sevgili Paris şehrinin buharlaşmasına alışık olan kral bayıldı. Bunun üzerine birkaç mühim caddenin kaldırımla döşenmesini emretti.

Birçok emirler sokakları kirletmemeyi emrettiği için bunu müteakip birkaç asır daha pislikler sokağa dökülmedi, fakat o zamanki Paris'in pazar meydanı olan Place Maubert'e kadar götürülerek oraya bırakıldı. Bunun için bu pazar meydanının taaffünü dayanılmaz hâle gelmişti.

Ancak 1531 senesinde Paris'te her evde bir abdesthane bulunması emredildi, fakat bu emir de tamamıyla yerine getirilmedi.

Pislikleri sokağa dökmek 17. asra kadar Almanya'nın birçok yerlerinde âdetti.

Paris'te XIV Louis zamanında hiç kimse sokakta giderken tepesine pis bir şey dökülmeyeceğinden emin olamazdı. Ancak geniş caddeler biraz emniyette idi. Her an bir pencere açılarak süratle söylenen bir "garel'eau!"[1] hitabından sonra bir lazımlık veya leğen muhteviyatı aktarılırdı. Şehrin hiçbir sokağında bundan ve korkunç bir kokudan kurtulmak mümkün değildi. Umumi abdesthaneler olmadığı için sokak köşeleri, sarayların ve kiliselerin civarı bu hizmetleri görürdü. Aynı şeylere bugün Napoli'de de

1 Pardon. (yay. haz.)

tesadüf edilmektedir. Paris'te Plais de Justice'de ve hatta Louvre'da bu nevi kirletmelere rastlanırdı. Bu sarayın avlusunda, salonlarında kapı arklarında ve güpegündüz bu nevi tabii ihtiyaçlar görülür ve kimse bir şey demezdi. Yalnız III. Henry biraz titizlenmiş ve 1587 senesi Ağustos'unda bir tebliğ ile her sabah, kendisi kalkmadan önce, bahçede ve salonlardaki bütün pisliklerin temizlenmesini emretmişti. Buna rağmen İspanya ve Fransa kral sarayları, hatta XIV Louis devrinde, şiddetli ve fena bir koku neşreder ve bunu ıtriyat kokuları bile bastıramazdı. Bunun için 17. asırda birisi lazımlığı keşfetmiş bu ihtira saraylara kabul olunarak kokunun biraz önü alınmıştır.

18. asırda bile Paris'te sağlık koruma işleri ancak yavaş yavaş ilerlemiştir. Bahçelerde açılan pislik çukurlarının civarındaki kuyulara boşaldığı çok vaki olurdu. Sonra ta 19. asır ortalarına kadar duvar kenarlarını kirletmek, sokağa pis su dökmek âdetleri devam ettiği için şehrin kokusu maziyi pek aratmazdı. Lazımlıkların pencereden sokağa dökülmesi 1780 senesinde menedilmiştir.

1780 senesine kadar Paris sokaklarının ortasından pis bir su cereyan eder ve sokağı ikiye ayırırdı. Evlerde kullanılan suların akıntısı olan bu dereciklerin üzerinden orta yere konulan taşlara basarak atlanırdı.

Erfurt Şatosu'nda lağım, umumi salonun tam altında bulunuyordu. 1183 senesinde İmparator Frederick Barbaros bu salonda Reichstag'ı[2] toplayınca salonun tabanı çöktü ve bir sürü halk bu

2 Parlamento. (yay. haz.)

feci çukura düştü. Bu felakette sekiz prens, birçok asilzade ve yüzden fazla şövalye ölmüştür. İmparator kendini pencereden dışarı atarak zor kurtulmuştur.

O zamanlar ev çökmesi pek çok vukua gelen hadiselerden idi. Yalnız 9. asırda şu üç Alman İmparatoru; Sofu Ludwig, Alman Ludwig ve Arnulf bu yüzden yaralanmışlardır. 11. asırda III. Heinrich ve 12. asırda VI. Heinrich böyle birer çöküntüden canlarını zor kurtarmışlardır.

J. J. Rousseau saatlerce lazımlıkta otururdu. Orlean Dükası aynı vaziyette ve hizmetkârları arasında Noailles Dükası'nı kabul ve kendisiyle mülakat etmiştir.

Abdesthane İngiltere'de 17. asırda icat edilmişti. XVII. Lous'nin cülusunda ilk defa kraliçe dairesinde böyle temiz bir yer inşa edilmiş ve bu o zamandaki insanlar tarafından: "Dalkavukluğun son perdesi." diye tavsif olunmuştur.

20. asır başlarında henüz İsveç sarayında modern bir abdesthane yoktu. Herkes, hatta misafir krallar prensler bile koridorlardaki bir paravanın arkasına giderlerdi ve paravanın alt tarafından orada bulunanların ayakları görünürdü.

1788 senesinde cerrah Tenon, kralın emri üzerine Paris'teki Hotel Dieu Hastanesi'ni gezmiş orada gördüğü şeyler hakkındaki raporunda yazıldığına göre:

"Hastane binalarından birinde 2627 hasta yatıyordu. Bunlar arasında ateşli hastalar, lohusalar, çiçek çıkaranlar vardı. 1 metre 10 santim kadar eni olan yataklar iki kişiye mahsustu; fakat içlerinde üçü baş, üçü ayakucunda olmak üzere altı kişi yatıyordu. Böylece hastalardan birinin ayakları diğerinin omuzuna, hatta yüzüne gelirdi. Kendilerine ancak 35 santim kadar yer kalan hastalar asla uyuyamazlardı.

Pislikler koğuşun içinde duruyor ve sabahları büyük bir kovaya boşaltılıyordu. Bu yüzden ve yerlere dökülen pisliklerin tesiriyle koğuşların havası feci bir hâlde idi.

Elbise dolaplarında çiçekli ve uyuzlu hastaların elbiseleriyle diğerlerinin elbiseleri bir arada bulunuyordu. Bittabi bitlilerle temizler de karışıktı. Yani hastaneden çıkan bir adam elbiselerini çiçek ve uyuz mikroplarıyla aşılanmış ve bitlenmiş olarak giymeğe mecburdu.

Ölülerin elbiseleri de burada saklanır ve her sene yedi, sekiz bin tane olmak üzere mezada çıkarılırdı. Bunlar memleketin her tarafına mikrop yayarlardı.

Bu hastanenin, içinde büyük ameliyatlar yapılan salonu yanındaki kadavra odası yüzünden leş gibi kokar ve içerisine güneş girmezdi.

Aletler ameliyat olacak kimsenin yanında hazırlanır ve ameliyat diğer hastaların yanında yapılırdı. Bu hastanede ölenleri hepsi enfeksiyon yüzünden ölüyorlardı.

Hasta lohusalar salim lohusalarla birlikte ve bir yatakta üç dört kadın olmak üzere yatarlardı."

Resmî rapordan çıkarılan bu hülasa o zamanın hastaneleri hakkında bir fikir vermeye herhâlde yeter.

Bin sene kadar müddetle içine ölü gömülen Paris'teki Innocents Mezarlığı o kadar taaffün etmişti ki 1746 senesinde oraya ziyarete giden General Berrier, içinde 1500 ölü bulunan bir mezarın üzerinde sürüler hâlinde yeşil leş sinekleri dolaştığını gözüyle görmüştür.

1765 senesinde bu mezarlığa yakın yerlerde oturan halk, hükümete müracaat ederek şikâyette bulunmuşlar ve mezarlığın neşrettiği şiddetli tebahhurat ve koku yüzünden o civardaki evlerde yiyecek şeylerin bir iki saatte bozulduğunu söylemişlerdir.

1776'da kilise bahçelerinde ölü gömmek tahdit edilmiş fakat büsbütün menedilmemiştir.

O zamanki sıhhat koruma işleri hakkında Voltaire'in Dr. Paulet'ye yazdığı bir mektupta şunlar vardır:

"Küçük sokaklarda mezbahalar var ve bunlar yazın etrafa öyle bir laşe kokusu yayıyorlar ki şehrin bir semti bu koku ile zehirlenebilir. Kiliselerdeki ölülerin kokusu dirileri öldürüyor. Innocents Mezarlığı ise Hotantolarda[3] ve zencilerde bile misli bulunmayan bir barbarlığın alametidir.

Bu mezarlıktan yayılan bozuk hava öyle bir hâle gelmiştir ki 1779 senesinde o civardaki bir evin kilerinde bulunan ışığı söndürmüştür.

3 Güneybatı Afrika'da yaşayan ilkel bir boy. (yay. haz.)

Roma Katolik Kilisesi ve Dinsizler

Wilhelm Pelisso adında 1220 ile 1240 seneleri arasında Tuluz civarında bulunmuş olan bir Dominikan keşişi *Kronikler* adlı bir eser yazıp bırakmıştır. Bu eserin el yazması bir nüshası Fransa'da Karkasson şehri kütüphanesinde 6449 sayıda mevcuttur. Bu keşiş şöyle yazıyor:

"Allah mukaddes bakire Meryem'e ve babamız aziz Dominikus'a ve diğer bilcümle gökyüzü halkına hamdüsüphan olsun diye Allah'ın emriyle Tuluz civarında Dominikan frerlerinin yaptıkları bazı şeyleri kaydedeceğim:

O zamanlar bir dinsiz papaz ölmüş ve kilisenin avlusuna gömülmüştü. Üstadımız Rollandus bunu duyunca frerlerle birlikte oraya gitti, hep beraber dinsizi mezarından çıkardılar, cesedini sokaklarda sürüklediler ve sonra yaktılar. O sıralarda bir de Galvanus adında bir dinsiz ölmüştü. Üstat Rollandus'un gözünden bu da kaçmadı. Frerleri, papazları ve halkı topladı. Hep beraber dinsizin öldüğü eve gittiler. Evi baştan aşağı tahrip ve arsasını çöplük yaptılar. Galvanus'u da mezarından çıkardılar. Cesedini muazzam bir kafile ile şehirde sürüklediler (Tuluz şehrinde) ve sonra şehrin dışında yaktılar. Bütün bunlar 1231 senesinde rabbimiz Mesih İsa'nın şanı için ve Aziz Dominikus ile Roma Katolik Kilisesi'nin şerefi için yapıldı.

O zamanlar papanın vekili tayin olunan engizitör Catalanus iki dinsizi diri diri yakılmaya mahkûm etti, bunların birinin adı Peter von Puechperdut, ötekinin adı Peter Bomassipio idi. Her ikisi de ayrı ayrı günlerde yakıldılar. Catalanus birkaç ölüyü de mahkûm ettiği için bu ölüler de mezardan çıkarılıp yakıldılar. Diğer engizitör frer Ferrarius birçok dinsizi yakalattırıp hücrelere hapsettirdi ve üzerine duvar ördürdü. Birkaçını da Allah'ın adil muhakemesinin yardımıyla diri diri yaktırdı.

Engizitör Wilhelm Arnoldi, Montesgur şehrinde Johannes la Garda ile birlikte 210 dinsiz yaktırdı. Bu yüzden o civardaki dinsizler arasında müthiş bir korku başladı. (Bunu yaptıran Wilhelm Arnoldi 1 Eylül 1866'da Papa IX. Pi tarafından azizler arasına dahil edilmiştir.

Bu sırada frer başlarından Pontius de S. Egidio, Tuluz'da Arnold Sancerius isminde bir işçiyi çağırtıp onun dinsiz olduğunu söyledi ve birçok yeminli şahitler dinledi. İşçi hepsini inkâr etti, fakat Edigio ile diğer frerler onu mahkûm ettiler. Odun yığınına götürülürken hep "Beni haksız yere mahkûm ettiniz, ben iyi bir Hristiyanım ve Roma Kilisesine sadıkım!" diye bağırıyordu. Fakat buna bakmayarak onu yaktılar. 1234 senesinde bizim aziz pederimiz Dominikus'un azizler mertebesine çıkarıldığı tebliğ edildi. Tuluz piskoposu Dominikan kilisesinde bir ayin yaptı. Dualar bittikten sonra eller yıkanıp yemek salonuna girildi. Tam bu sırada, Allah'ın takdiri ve bayramını kutluladığımız Aziz Dominikus'un tesiriyle şehirden biri koşup gelerek birkaç dinsizin diğer hasta bir dinsiz kadını ziyarete gittiğini haber verdi. Piskopos ve frerler derhâl oraya gittiler. Piskopos hasta kadının yatağına oturup dünyanın fenalığından bahsetti. Hasta kadın bu adamı dinsizlerin başı sandığı için serbestçe cevaplar verdi.

Piskopos dedi ki: Yalan söylememeli ve bu sefil hayata bel bağlamamalısın. Bunun için imanın ne ise onda sebat et ve ölüm korkusuyla başka şey söyleme, kalbinde ne varsa onu söyle. Kadın cevap verdi: Efendi, ne söylüyorsam inanarak söylüyorum ve bu sefil hayat için fikirlerimi değiştirmem. Bunun üzerine Piskopos dedi ki: Sen bir dinsizsin ve söylediğin şeyler küfürdür. Ben Tuluz piskoposuyum ve Roma Katolik Kilisesinin vekiliyim. Sana da bu kilisenin imanına dönmeni ihtar ediyorum. Fakat bu sözler bir netice vermedi ve piskopos dinsiz kadını Mesih İsa'nın kuvveti ile mahkûm etti. Kadını yatağıyla birlikte kaldırıp odun yığınına

götürdüler ve hemen yaktılar. Bu olup bittikten sonra Piskopos ile Dominikan frerleri hazırlanmış olan yemek salonuna döndüler ve büyük bir neşe ile yemek yiyerek Allah'a ve Aziz Dominikus'a hamdüsena ettiler.

Allah bunu böyle takdir etmişti ve bu vakalar Aziz Dominikus'un ilk bayramında onun ismine şan olmak, imanlılar yükselip dinsizler kahrolmak için vaki olmuştur."

Eser bu şekilde devam etmektedir. Fakat bu numune, sevgiye dayanan Hristiyanlığın kilisesi tarafından yapılan işler hakkında bir fikir vermeye kâfidir.

Papaların dinsiz addettiği ve 11. asırda Cenubî Fransa'da yayılmaya başlayan Pak Hristiyanlar (Kathararler) tarikatına ilk girenler 1022 senesinde Orlean'da yakıldıkları zaman (Yakılanlar arasında on tane de katedral başpapazı vardı.) tek tük itiraz sedaları yükselmişti ve kaba da olsalar henüz işkenceden zevk almaya başlamamış bulunan bazı kimseler sevgi dininin bu şekilde yayılmasına taraftar olmamışlardı. Mesela Lüttich Piskoposu Wazon, dinsizleri yakayım mı diye soran Şalon Piskoposu Roger'e verdiği cevapta kan dökmemin İsa'nın ruhuna ve sözlerine mugayir olduğunu ve büyük mahkeme gününe kadar buğday arasında ayrık da yetişeceğini söylemişti. O zamanlar henüz Hristiyanlar arasında insanlar da vardı, fakat bunlar bilhassa kilise mensupları arasında, sonra sonra hiç görülmez olmuştur.

Yukarıda söylediğimiz Pak Hristiyanlar tarikatına mensup Cenubî Fransalılar aleyhine Papa III. İnnosans tarafından 1180'de gönderilen Albana Piskoposu Hristiyanların Hristiyanlar aleyhine haçlı seferleri yapmalarını propaganda eden ilk şerefli papazdır. Pek büyük muvaffakiyetler kazanmış ve papanın adamlarından birinin anlattığına göre, arkasında "enine boyuna çöle dönmüş

bir medeniyet, yıkılmış köyler ve şehirler ve bir ölüm manzarası" bırakmıştır.

Papa III. İnnosans ateşli sözleriyle "Allahsız"ların kökünün kazınmasını istiyordu. Pavlus resulün *İncil*'de yazılı olan şu; "Kurnaz olduğum müddetçe sizi hile ile elde ettim." cümlesine dayanarak kendi vekili olan Albona Piskoposu'na şunları yazıyordu:

"Dinsizlerin hayatında bulunan Tuluz kontunu, kendisine karşı bir hareket yapmaya niyetiniz yokmuş gibi kurnazlıkla kandırınız ve kendisini diğer dinsiz ordularıyla birleşmekten bu şekilde menediniz. Bilâhare, öteki dinsizler ortadan kaldırıldıktan sonra, onu temizlemek kolaydır." Bunu yazan İsa'nın yeryüzündeki vekili ve sevgi dininin yayıcısı idi.

Bu haçlı seferi 1209 senesinde Beziers ve Karkasson şehirlerini zabt ile neticelendi. Beziers şehri sakinlerinden hangisinin dinsiz, hangisinin dinine sadık olduğu bilinmediği için papanın vekili Hristiyanlığın esasındaki mülayimliğe uygun olan şu sözleri söyledi: "Hepsini öldürünüz. Allah kendisini sevenleri orada ayırabilir." Hakikaten bütün şehir halkı din uğruna doğrandı. Bunlar erkek, kadın, çocuk olmak üzere yirmi bin kişi idiler. Halkın kaçıp sığınmış olduğu Mari Madlen Kilisesi'nden yedi bin kişi öldürüldü. Aynı günde Karkasson'da da dört yüz dinsiz yakıldı ve elli tanesi asıldı. Ve bu zaferden sonra papanın vekili papaya şunları yazdı: "Allah'ın intikamı dinsizlerden parlak bir şekilde alındı."

20 Şubat 1213'te Cenubî Fransa'da toplanan piskoposlar III. İnnosans'a şu mektubu gönderdiler:

"İnayetlû efendimizden, hürmetle önünde diz çökerek ve gözyaşları dökerek istirham eyleriz ki şehirlerin en mülevvesi

olan Tuluz'u içinde bulunan bütün cinayetler, bütün kirlilikler ile birlikte mahvetmeye müsaade buyursunlar. Bu şehrin zehirli yılana benzeyen mevcudiyeti Sodom ve Gomore'den daha fenadır ve kökünden yıkılmalıdır." Papa bu dindar ricaya muvafakat etti ve Allah'ın emriyle yalnız malum olan dinsizler değil, azıcık şüpheli görülenler bile odun yığınına gönderildi.

Bir asır kadar sonra, bu takiplerden kaçıp Pelvu Dağı'na sığının ve orada bir mağaraya dolan dinsizlere karşı papanın bir vekili şu insanî cezayı tatbik etti: Mağaranın ağzında büyük bir ateş yaktırarak içerde bulunan kadın, erkek ve çocuk 1500 kişiyi kısmen dumanda boğdu, kısmen yaktı.

1550 senesinde Provans'ta öldürülen ve yakılan Pak Hristiyanlar'ın adedi, kadın ve çocuk da dahil olmak üzere 3000'den fazla idi.

Papanın tayin ettiği bir Fransiskan engizitörü 1382 senesinde 22 kişilik haydut çetesiyle münasebete girerek bunlara dinsizleri yakalayıp öldürmek vazifesini vermiş ve bu dinî hizmetten dolayı çete başı Girardo Burgarone'ye kilise masraflarından ücret tediye etmiştir.

Papa X. Leon, Luther'in: "Dinsizleri yakmak Ruhulkudüs'ün arzusuna muhaliftir." sözünü dinsiz bir laf olarak telin etmiştir.

Aynı Katolik Kilisesi bugün ölülerin krematoryumda yakılmasına muhaliftir. Herhâlde canlı olarak yakılmadıkları için

Temiz Hristiyanlar neden yakılıyordu? Dinsiz diye mi? *İncil*'e inanmıyorlar diye mi? Ahlâksız bir hayat sürüyorlar diye mi? Bilakis bu adamlar *İncil*'i hürmetle okuyorlar, orada yazılı şeyleri tatbike çalışıyorlar ve ahlâksızlıktan şiddetle kaçınıyorlardı.

Goslar şehrinde 1051'de toplanan piskoposlar meclisi birçok kimseleri kavuk kesmekten ve yemekten kaçındıkları ve yalnız nebati gıdalarla yaşadıkları için dinsiz addederek yaktırmıştır.

1184 senesinde İstrazburg'da dinsizlerle papazlar arasında serbest münakaşa yapıldı. "Dinsizler" her sözlerini *İncil*'e dayanarak söyledikleri için papazlar fena hâlde sıkıştılar ve "Ancak Roma Kilisesinin sözleri doğrudur." diye karar vererek İncil'e dayanan dinsizleri yaktırdılar. Yananlar 80 kişi idi. Serbest bir münakaşanın sonu.

Bremen Başpiskoposu II. Conrad'ın o civarda Stedinger tabir olunan bir kısım köylülerle arası açılmıştı. Köylüler kilisenin tahakkümüne boyun eğmek istemiyorlardı. Bunun için Papa IX. Gregor bu köylüler aleyhine haçlı seferi yapılmasını emretti. Bütün Şimalî Almanya prensleri, papazların bu merhamet ve insaniyet dolu emrini yerine getirmek için Stedingerlerin üzerine yürüdüler. O zamanki bir tarihin yazdığına göre: "Yağma ve haydutluk aldı yürüdü. Kadınlar ve çocuklar öldürüldü, yalnız yeryüzü değil, gökyüzü bile kana boyandı. Yalnız şehirler ve köyler değil, yakalanan insanlar da yakıldı. Böylece Hristiyan Kilisesinin şan ve şerefi köylülere anlatıldı."

Üçüncü defa olarak bu Stedingerler aleyhine yapılan bir seferde haçlı ordular deniz kenarındaki bentleri yıkıp halkı suda boğmak

istediler. Halk şiddetle mukavemet etti, fakat Alteneş mevkiinde galip gelen kilise ordusu 6000 kişiyi öldürttü ve bugün Bremen şehri için dinî bayram sayıldı.

Marburglu Conard adında birisi 1212 yılında İstrazburg'a engizitör tayin olundu ve işine 80 dinsizi yakmakla başladı.

Bu Allah'ın askeri ve müşfik İsa'nın vekili Conrad dinsizleri yakmak için şu basit yolu bulmuştu: Conrad ve adamları şehirlerde ve köylerde kimi isterlerse yakalatırlar, hâkimlere teslim ederler ve sadece, "Biz Allah'ın vekilleri bu adamdan elimizi çekiyoruz, çünkü bu dinsizdir." derlerdi. Başka bir delile hacet yoktu. Hâkimler kilisenin elini çektiği bir adamı yakmaya mecbur idiler. Çünkü hâkimler kilisenin elini çektiği bir adamı yakmaya mecbur idiler. Çünkü hâkimler kilisenin yardımı olmadan hiçbir şey yapmayacaklarını biliyorlardı. Bir gün memlekette hüküm süren prenslere şöyle dediler: "Biz birçok zengin dinsizler yakıyoruz. Bunların malları sizin olmalıdır ve piskoposluk olan şehirlerde bu malların yarısı piskoposun, yarısı kralın veya diğer hâkimlerin olmalıdır." Bunun üzerine bunlar sevindiler. Memleketteki engizitörlere yardım ettiler ve bulundukları şehirlere bunları çağırdılar. Böylece birçok masum insan da diri diri yakıldı ve malları papazlarla prensler ve hâkimler arasında taksim edildi. Bu ticaret o kadar genişledi ki, neden böyle barbarca hareket ediyordunuz sualine hâkimler: "Aralarında bir günahkâr bulunduğu takdirde yüz günahsızı da yakarız!" diye cevap vermeye başladılar.

Bu Conrad isimli piskoposun emri ile 1231 ve 1233 senelerinde Almanya'da neler yapıldığını gene bir tarihten alalım:

"Hiç kimseye kendini müdafaa müsaadesi, hatta bir müddet düşünmek fırsatı bile verilmezdi. Derhâl mücrim olduğunu söylerse tövbekâr olarak saçları tıraş edilir, inkâr ederse dinsiz diye

ateşte yakılırdı. Tövbekâr olanlar da yakayı kurtaramazlar, cürüm ortaklarını söylemeye mecbur edilirlerdi, aksi hâlde onları da yakarlardı. Bunun için bazı masumların da yakıldığı zannolunuyor. Çünkü birçoklarını canlarını ve mallarını kurtarmak için yalan itiraflarda bulunurlar ve cürüm ortakları göstermeye mecbur olurlardı. Bunun için hiç alâkası olmayan insanları ihbar etmişler ve bunu istemeyerek yapmışlardır. Aleyhine bu yolda dava açılan hiçbir kimse için şefaatte bulunmak mümkün değil. Böyle bir şeye cesaret edenlere de dinsiz gözüyle bakılırdı. Papa bu gibilerle dinsizleri saklayanlara da aynı cezanın verilmesini emretmişti."

Papazlar bu vahşete karşı ne vaziyet alıyorlardı? İşte: 1231'de Papa IX. Gregor şu talimatı vermişti: "Dinsizler şahit dinletemezler, itirazda bulunamazlar, hiçbir avukat, hiçbir noter bunların işlerine bakamaz, aksi takdirde vazifelerinden kovulurlar ve mesleklerini icradan menolunurlar.

O zaman Mainz şehrinde başpiskopos olan birisi yukarıda ismi geçen bu Conrad hakkında Roma'ya şu mektubu yazmıştır:

"Üstadımız Conrad hiçbir günah suçluya kendini müdafaa ettirmiyor, günah çıkarttırmıyor. Her şahıs dinsiz olduğunu ve bir kara kurbağayı elleyip öptüğünü itirafa mecbur ediliyor. Birçokları böyle bir şey söylemektense ölmeyi tercih ediyorlar; bir kısmı da yalan söyleyerek canını kurtarmak istiyor. Kendilerinden bu dinsizlikleri nereden öğrendikleri sorulunca verecek cevap bulamayarak uydurma tariflerde bulunuyorlar. Kendilerine şüpheli birkaç isim söyleniyor ve onlar bunlardan birini cürüm şeriki ve dinsizlerin üstadı diye gösteriyorlar. Kardeşin kardeşi yaktırdığı bile oluyor. Ben, Mainz Başpiskoposu üstat Conrad'a, evvela yalnız, sonra Kolonya ve Trev başpiskoposlarının refakatinde daha mutedil hareket etmesini söyledim, o dinlemedi."

Buna rağmen İsa'nın ve Allah'ın yeryüzündeki vekili IX. Gregor, insanlara muhabbetle dolup taşarak bu dindar Conrad'a 10 Haziran 1233'te şunları yazmıştır:

"İlaç fayda etmez olunca çürük etleri kılıç ve ateşle uzaklaştırmalıdır."

Aynı zamanda bütün bu zulümlerin hükümeti dahilinde icrasına müsaade eden ve hatta bundan hazinesine kârlar çıkaran Kral Henri'ye de şunları yazıyordu:

"Bir günde 23000 putperesti yok eden Musa gibi bir gayretli nerede? Bir Yahudi ile bir Madianlı kadını bir defada mızrağıyla delen Allah'ın sevgili kulu Fineas gibi bir gayretli nerede? Nerede İlyas Peygamber gibi bir gayretli? O İlyas ki mabud Baal'ın rahiplerinden 450'sini kılıçla doğramıştı. Nerede Allah'ın kanunları için mabedin mihrabında coşarak Yahudileri öldüren Matatias gibi gayretliler?"

Nihayet bu Conrad daha dayanamayan halk tarafından öldürülmüştü. O zaman Gregor şunları yazdı: "Böyle tam fazilet timsali, Hristiyanlık imanının kahramanı bir adamın katillerini nasıl cezalandırsak gene azdır!"

Malum olduğu üzere eski Roma'da da Hristiyanlar takip edilirdi. Fakat o zamanlar mabetteki umumi ayine iştirak etmek ve imparatora kurban kesmek masum olduğunu ispata kâfi idi. Kurban kestiğine, kurban etinden yediğine dair bir vesika her türlü takibata karşı taşıyanı muhafaza ederdi. Takibatın çok şiddetli olduğu İskenderiye'de Hristiyanlardan 10 erkek 7 kadın din uğruna can vermişlerdir ve eski Roma'da Hristiyanlara karşı

yapılan takibat vahşilik cihetinden Roma Kilisesinden çok geri olduğu gibi öldürülenlerin adedi de mukayese bile edilemeyecek kadar mahdut idi. Sonra düşünmelidir ki Romalılar bu takibatı kendi dindaşlarına karşı yapmıyorlardı. Hâlbuki Roma Kilisesi'nin öldürttüğü insanlar İsa'ya inanan *İncil*'e göre hareket etmek istemeyen yalnız papaya icap eden bağlılığı göstermediği sanılan dindaşlardı.

İspanya'da hüküm süren Endülüs Arapları kendilerine tâbi olmuş bulunan Hristiyanlara ve Yahudilere tamamen vicdan hürriyeti vermişlerdi. Kilise ve manastırları duruyordu, serbestçe ibadet edebiliyorlardı. Dinlerinden dönmeye cebretmek şöyle dursun, biraz tazyik edilmelerini bile Müslüman hükümdarlar iyi görmezlerdi. Buna rağmen birçokları, yüksek bir kültür dini olarak İslamiyet'i kabul ettiler, Yahudiler hatta büyük devlet memuriyetlerine kadar yükseldiler. Hâlbuki Hristiyanlar zamanında fevkalâde tazyik ediliyorlardı. Bu sırlarda İspanya bütün Avrupa'nın manen ve maddeten en ileri memleketi idi.

Endülüs'ün son Arapları İzebena ile Ferdinand zamanında İspanya'dan sürüldüler. Memleket kilisesinin nimetlerine gark oldu. 1480 senesinde Papa IV. Sikst'in gayretiyle engizisyonlar, bilhassa paralı olanların aleyhine işlemeye başladı. Torkemadalı Tomas 1483'te engizisyon reisi oldu. 1492'de bütün Yahudiler İspanya'dan çıkarıldı. Bunlar mallarını satmakta serbest idiler, fakat altın, gümüş vesaire gibi şeyleri memleketten dışarı çıkarmak kendilerine yasak edilmişti. 1492'de Gırnata'nın sukutunda Arapların imanına, camilerine ve hukuklarına hürmet edileceği muahedeye yazılmıştı. Katolik prensleri on sene sözlerini tuttular, sonra, 1502'de bütün Arapları İspanya'dan sürdüler.

İspanya kralı II. Filip de dinsizler aleyhine otuz sene süren bir savaş açmıştır. Tövbe etmeyen her dinsizi yaktırırdı. Tövbe edenlere inayette bulunurdu. Fakat bunlar bir kere kirlenmiş oldukları için ölmeleri lazımdı, yalnız ateşte yakılmak yerine başları kılıçla kesilirdi.

İspanya 16. asırda Protestanlık, Yahudilik ve Müslümanlık yoluyla dinsizlik ettiklerinden dolayı diri diri yakılanların sayısı 18.000 olarak hesap edilmiştir. Bu rakam mübalağalı farz edilse bile düşünülmelidir ki o sırada İspanya'ya tâbi bulunan Hollanda, Meksiko, Peru, Sicilya ve Sardunya'da öldürülenler buna dahil değildir. Oralarda da Allah'ın şefkat dini aynı usullerle yayılmakta idi.

Şarklen zamanında Hollanda'da öldürülen dinsizlerin sayısı 100.000 kadar tahmin ediliyor. Alba Dükası beş altı sene içinde imanı zayıflardan 18.000 kişi kadar öldürttüğünü iftiharla söylerdi. "Harp meydanında daha çoğunu geberttim." derdi. Böyle en aşağı 40.000 adamın celladı olmuş demektir.

Roma'da son diri diri yakmak hadisesi 22 Ağustos 1761'de, İspanya'da 7 Kasım 1781'de olmuştur. Roma'da yakılan insan daha evvel asılarak öldürülmüştü.

Voltaire yazmış olduğu *Allah ve İnsanlar* adlı eserinde papalığın azamet devri esnasında "insanların müşfik validesi" kilise uğruna kurban edilenlerin sayısını 10 milyon olarak hesap etmiştir. İnsanları bu vahşetten kurtaran Rönesans'ın filozofları ile Fransa İhtilali ve tabii ilimlerin terakkisidir. Sevgi dininin rolü azaldıktan sonra dünyada insan sevgisi başlamıştır.

Ahlâk

Azizlerden Hieromymus (420 senesinde ölmüştür) hatıralarında kendi zamanında Gall'de insan eti yiyenler mevcut olduğunu söylemiştir. Bir yazısında şöyle diyor: "Başka milletler için ne diyebilirim? Kendim bizzat gençliğimde Gall'de iken Attikot tabir edilen bir Cermen kabilesinin insan eti yediklerine şahit oldum."

Fransa Kralı Klodvig, Kral Sigbert'in oğlu Kloderih'i, babasını öldürmeye teşvik ederek kandırdı. Bu kanlı işten sonra ölünün hazineleri aralarında pay edilecekti. Katil oğul paylaşma sırasında başını mücevherat sandığına sokunca Klodvig'in adamlarından biri balta ile işini bitirdi. Gerçi Klodvig Sigbert'in ölümünde alakası olmadığına yemin etti. Fakat bütün hazineleri kendine almakta tereddüt etmedi. Kral ailesinden ve kendisine rakip olabilecek olan Kambray Prensi Ragnahar ile kardeşi Rişar'ı yakalattırdı ve karşısına getirtti. Bunlardan birincisini, korkaklığı ile kral ailesinin şerefini lekeledi diyerek balta ile öldürdü, hücuma uğrayan kardeşine kâfi derecede yardım etmedi diye Rişar'ı da temizledi. İşte bu kral hakkında, ki malum olduğu üzere Hristiyanlığı kabul etmiştir. Tur piskoposu dindar Gregor şunları yazıyor:

"... Fakat Allah her gün düşmanlarını onun önünde yerlere serdi ve devletini artırdı: Çünkü sadık bir kalple Allah'a gelmiş ve Allah'ın gözlerine hoş görünen işler yapmıştı...."

9. asırda üç Alman kraliçesi: Sofi Lui'nin karısı Judit, şişman Şarl'ın karısı Rişenta ve Arnulf'un karısı Ota kocalarını aldatmakla itham edilmişlerdi. II. Hanri'nin karısı Kunigunde'ye karşı da aynı şey yapılmıştı.